

Π.3.2.1 Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία

Α΄ Γυμνασίου

Θεματική ενότητα:

Ομήρου, «Οδύσσεια»: α 174-497

Τίτλος:

«Τηλέμαχος: αγώνας για ενηλικίωση»

ΒΑΓΙΑ ΖΗΚΑ

ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Θεσσαλονίκη 2012

ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΕΡΓΟΥ

ΠΡΑΞΗ: «Δημιουργία πρωτότυπης μεθοδολογίας εκπαιδευτικών σεναρίων βασισμένων σε ΤΠΕ και δημιουργία εκπαιδευτικών σεναρίων για τα μαθήματα της Ελληνικής Γλώσσας στην Α/βάθμια και Β/βάθμια εκπαίδευση» MIS 296579 (κωδ. 5.175), - ΟΡΙΖΟΝΤΙΑ ΠΡΑΞΗ, στους άξονες προτεραιότητας 1-2-3 του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση», η οποία συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και εθνικούς πόρους.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: Ι. Ν. ΚΑΖΑΖΗΣ

ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΟΣ ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ: ΒΑΣΙΛΗΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ: Π.3.2.1. Εκπαιδευτικά σενάρια και μαθησιακές δραστηριότητες, σύμφωνα με συγκεκριμένες προδιαγραφές, που αντιστοιχούν σε 30 διδακτικές ώρες ανά τάξη.

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΠΑΡΑΔΟΤΕΟΥ: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΟΥΤΣΟΓΙΑΝΝΗΣ

Υπεύθυνοι υπο-ομάδας εργασίας αρχαίας ελληνικής γλώσσας δευτεροβάθμιας: Λάμπρος Πόλκας,

Κοσμάς Τουλούμης

ΦΟΡΕΑΣ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ: ΚΕΝΤΡΟ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ

<http://www.greeklanguage.gr>

Καραμασούνα 1 – Πλατεία Σκρα Τ.Κ. 55 132 Καλαμαριά, Θεσσαλονίκη

Τηλ.: 2310 459101 , Φαξ: 2310 459107, e-mail: centre@komvos.edu.gr

Α. ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ

Τίτλος

Τηλέμαχος, αγώνας για ενηλικίωση

Δημιουργός

Βάγια Ζήκα

Διδακτικό αντικείμενο

Αρχαία Ελληνική Γραμματεία (από μετάφραση)

(Προτεινόμενη) Τάξη

Α΄ Γυμνασίου

Χρονολογία

Οκτώβριος 2012

Διδακτική/Θεματική Ενότητα

Ομήρου, «Οδύσσεια» - 4^η Ενότητα: α 174-360/<156-324> και 5^η Ενότητα: α 361-497/ <325-444>

Διαθεματικό

Όχι

Εμπλεκόμενα γνωστικά αντικείμενα

—

Χρονική διάρκεια

6 διδακτικές ώρες

Χώρος

I. Φυσικός χώρος:

Εντός σχολείου: εργαστήριο πληροφορικής, αίθουσα πολλαπλών χρήσεων.

II. Εικονικός χώρος: ιστολόγιο τάξης.

Προϋποθέσεις υλοποίησης για δάσκαλο και μαθητή

Για τον δάσκαλο:

Διδασκαλία βασικών σημείων των δύο ενοτήτων σε μια πρώτη προσέγγιση, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να αναγνωρίσουν τις ποικίλες συνιστώσες του κειμένου. Επειδή το σενάριο προϋποθέτει ενιαία αντιμετώπιση δύο χωριστών ενοτήτων, ο διδάσκων οφείλει να απεμπλακεί από παραδοσιακές αντιλήψεις συμπεριφορικού τύπου (κατάτμηση της ύλης σε ενότητες) και να δει το θέμα πιο ολιστικά. Είναι απαραίτητη η γνώση των εργαλείων που προτείνονται στο σενάριο, η εξοικείωση με λογισμικά γενικής χρήσης, τα GoogleDocs και τη χρήση βιντεοκάμερας.

Για τον μαθητή:

Πρέπει να έχει προηγηθεί μια πρώτη προσέγγιση των δύο ενοτήτων μαζί, η διδασκαλία αφηγηματικών τεχνικών και ορισμένων θεσμών και αντιλήψεων του έπους σε προηγούμενη φάση, ώστε να είναι σε θέση να τα αναγνωρίσει. Η εξοικείωση με τα εργαλεία που προτείνονται θεωρείται απαραίτητη. Επίσης, πρέπει οι μαθητές να είναι από πριν εξοικειωμένοι με το κειμενικό είδος του σεναρίου, όπως και με τα υπόλοιπα κειμενικά είδη που αναμένεται να δημιουργηθούν.

Εφαρμογή στην τάξη

Το συγκεκριμένο σενάριο είναι πρόταση διδασκαλίας.

Το σενάριο στηρίζεται

—

Το σενάριο αντλεί

—

B. ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ/ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το σενάριο ασχολείται με την αλλαγή στη στάση του Τηλέμαχου μετά την εμφάνιση της Αθηνάς - Μέντη στο παλάτι του Οδυσσέα. Η ίδια η αλλαγή είναι και το πέρασμα του Τηλέμαχου στην ενηλικίωση, γεγονός το οποίο αποτυπώνεται με πολύ συγκεκριμένους τρόπους στην 5^η Ενότητα. Προκειμένου να αναδειχτεί

ολοκληρωμένα αυτή η διαφοροποίηση, τόσο σημαντική για την εξέλιξη του έργου, προτείνεται ενιαία θεώρηση της 4^{ης} και της 5^{ης} Ενότητας του σχολικού βιβλίου της «Οδύσσειας». Παράλληλα, διδάσκονται σημαντικές όψεις του ομηρικού κειμένου γενικά, αφηγηματικές τεχνικές, θεσμοί και αντιλήψεις, πολιτικό υπόβαθρο, ενώ οι μαθητές ενθαρρύνονται να δημιουργήσουν μονοτροπικά και πολυτροπικά κείμενα (παρουσιάσεις, εικονογραφημένες ιστορίες, βίντεο, σενάρια, ημερολόγια).

Γ. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σύλληψη και θεωρητικό πλαίσιο

Η πρόταση στηρίζεται στη θεωρία των πολυγραμματισμών (Kress & van Leeuwen, 2001) και στις παιδαγωγικές θεωρίες για ανακάλυψη και οικοδόμηση της γνώσης από τον ίδιο τον μαθητή, όπως διατυπώθηκαν από τον Bruner και τον Vygotsky. Η ίδια η ενιαία θεώρηση των δύο χωριστών ενοτήτων του σχολικού βιβλίου είναι άρση της παραδοσιακής και συμπεριφοριστικής κατάτμησης της ύλης: το σενάριο εστιάζει σε «θέμα», την αλλαγή - μεταβολή της προσωπικότητας του Τηλέμαχου, όπως αυτή εκδηλώνεται στη συμπεριφορά του μετά την εμφάνιση της Αθηνάς. Οι μαθητές καθοδηγούνται να οικοδομήσουν μόνοι τους τη γνώση αξιοποιώντας πρότερες γνωστικές δομές. Επίσης, «γραμματίζονται» πολύπλευρα μέσω της εικόνας, του κειμένου, του βίντεο και δημιουργούν και οι ίδιοι αξιόλογα πολυτροπικά κείμενα.

Δ. ΣΚΕΠΤΙΚΟ-ΣΤΟΧΟΙ ΚΑΙ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΤΟΥΣ

Γνώσεις για τον κόσμο, αξίες, πεποιθήσεις, πρότυπα, στάσεις ζωής

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να γνωρίσουν πώς αποτυπώνεται ένας ολόκληρος κόσμος με τον πολιτισμό, τις αξίες και την κοινωνική και πολιτική του οργάνωση.
- Να κατανοήσουν τον ανθρωποκεντρικό και ανθρωπιστικό χαρακτήρα της «Οδύσσειας».

- Να αποκτήσουν ως ένα βαθμό ενσυναίσθηση όσον αφορά τα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος αλλά και να τα συγκρίνουν με δικές τους δυσκολίες, ώστε να τις αντιληφθούν ως παράγοντα ωρίμανσης και ενηλικίωσης.

Γνώσεις για τη γλώσσα

- Δημιουργία πολυτροπικών και μονοτροπικών κειμένων με τη συμβατική αλλά και με την ευρύτερη έννοια: παρουσιάσεις, βίντεο, σενάρια, ημερολόγια, παράγραφοι, ψυχολογικά προφίλ, εικονογραφημένες ιστορίες), τα οποία είναι προσαρμοσμένα στην περίπτωση επικοινωνίας (σενάριο πριν από την προσπάθεια για σκηνική απόδοση, παρουσίαση, όταν είναι αναγκαίο να ενημερωθούν οι υπόλοιπες ομάδες για την εργασία μιας ομάδας με στόχο τη σύνθεση της γνώσης κλπ). Εξοικείωση με τα αντίστοιχα κειμενικά είδη.
- Δημιουργία συνεργατικών κειμένων: αξιοποιούνται τα έγγραφα Google.
- Συνειδητοποίηση της ρευστότητας του ψηφιακού κειμένου: γίνεται πιο φανερή στην περίπτωση της συνεργατικής επεξεργασίας μέσω των εγγράφων Google. Το κείμενο αλλάζει μετά από συν - διαμόρφωση.

Γραμματισμοί

Κλασικός γραμματισμός

Επιδιώκεται οι μαθητές / μαθήτριες:

- Να κατανοήσουν οι μαθητές από πολλές πλευρές την «αλλαγή» του Τηλέμαχου ως μέρος της πορείας του προς την ενηλικίωση.
- Να γνωρίσουν το κοινωνικό και πολιτικό πλαίσιο όπου εντάσσονται οι συγκεκριμένες ενότητες αλλά και ολόκληρη η «Οδύσσεια» (παρακμή του θεσμού της βασιλείας, διεκδικήσεις των ευγενών).
- Να κατανοήσουν βασικές αφηγηματικές τεχνικές του ομηρικού έπους: την οπτική γωνία (Τηλέμαχος, Πηνελόπη, Μνηστήρες), τη λειτουργία του χρόνου ως προς την τάξη (πρόληψη, προοικονομία), την έννοια της ειρωνείας και τη

λειτουργία της στο πλαίσιο της «Οδύσσειας» (στο σημείο αυτό οι βασικοί ήρωες αγνοούν ότι ο Οδυσσεύς ζει).

- Να κατανοήσουν πιο ουσιαστικά τη διαδικασία ηθογράφησης των προσώπων σε συσχετισμό με τους θεσμούς και τις αντιλήψεις της εποχής.

Νέοι γραμματισμοί- Κριτικός Γραμματισμός

- Κριτική επιλογή της πληροφορίας από το διαδίκτυο: δίνονται σε αρκετά σημεία οδηγίες για διασταύρωση στοιχείων σε περισσότερες από μία ιστοσελίδες.
- Αναγνώριση - Ανάγνωση οπτικού υλικού και στοχευμένη αξιοποίησή του - Οπτικός γραμματισμός (το οπτικό υλικό που εντοπίζεται στην Α΄ Φάση χρησιμοποιείται στις επόμενες).
- Συνειδητοποίηση των ορίων αξιοποίησης των ανοιχτών περιβαλλόντων: οι μαθητές θα αντιληφθούν ότι το Beazley Archive, όπως και η Βικιπαίδεια και η Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα, ορισμένες φορές δε δίνουν όλες τις απαντήσεις και ότι χρειάζεται περαιτέρω έρευνα.

Διδακτικές πρακτικές

Με τις διδακτικές πρακτικές αναμένεται οι μαθητές / οι μαθήτριες να:

- Αποκτήσουν στάση αυτενέργειας.
- Κατακτήσουν τις δεξιότητες
 - της συνεργασίας
 - της κριτικής αξιοποίησης της πληροφορίας
 - του οπτικού γραμματισμού
 - της ενσυναίσθησης.

Ε. ΛΕΠΤΟΜΕΡΗΣ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Αφητηρία

Η κατάτμηση της σχολικής ύλης σε ενότητες, που ανάγεται σε συμπεριφοριστικές θεωρίες, κάποιες φορές δε δίνει στον μαθητή ολοκληρωμένη εικόνα για την εξέλιξη

μιας σκηνής σε σχέση με τη συμπεριφορά των προσώπων ή τη δράση. Αυτό μπορεί να γίνει ορατό και στην περίπτωση της «Οδύσσειας» και μάλιστα στην προσπάθεια σκιαγράφησης ολοκληρωμένης εικόνας σχετικά με τον Τηλέμαχο στην α ραψωδία. Το ζήτημα της αλλαγής στη συμπεριφορά και τη στάση του Τηλέμαχου μετά την παρέμβαση της Αθηνάς (παρέμβαση που ξεκινά ήδη από την 3^η Ενότητα ως άμεση εφαρμογή του σχεδίου της θεάς, όπως αυτό εκφράστηκε στο συμβούλιο των θεών στον Όλυμπο στη 2^η Ενότητα του σχολικού εγχειριδίου) δεν αντιμετωπίζεται ολιστικά, καθώς το πριν και το μετά δίνεται σε δύο χωριστές -αν και συνεχόμενες- ενότητες. Η συγκεκριμένη πρόταση διδασκαλίας επιχειρεί να ξεπεράσει τη διαίρεση σε ενότητες και να αναδείξει το πλαίσιο στο οποίο συντελείται η εξέλιξη στην προσωπικότητα του Τηλέμαχου και το σταδιακό του πέρασμα στην ενηλικίωση, παράγοντας εξαιρετικά σημαντικός για τη δράση, με δεδομένο ότι, αν δεν είχε συμβεί αυτή η αλλαγή, ο Τηλέμαχος δε θα ήταν δυνατόν να γίνει πολύτιμος βοηθός του πατέρα του στον αγώνα για επικράτηση έναντι των μνηστήρων. Το σενάριο εστιάζει, λοιπόν, σε συγκεκριμένο «θέμα»: τη μεταβολή στη συμπεριφορά του Τηλέμαχου όσον αφορά τους στίχους α 174-497 και υπό αυτό το πρίσμα διδάσκεται αυτό το τμήμα της «Οδύσσειας».

Σύνδεση με τα ισχύοντα στο σχολείο

Η πρόταση διδασκαλίας αντιμετωπίζει την [4^η](#) και την [5^η](#) Ενότητα του βιβλίου της «Οδύσσειας» ως μία ενότητα. Επίσης, γίνονται αναφορές στη [2^η](#) και την [3^η](#) Ενότητα. Αξιοποιείται μέρος των εργασιών που προτείνει το σχολικό βιβλίο -και κυρίως τα σχετικά με την πολιτική κατάσταση που επικρατεί στην Ιθάκη- και η Εργασία Ανακεφαλαίωσης (Δ' τμήμα της [5^{ης} Ενότητας](#): «Ο Τηλέμαχος από την κατάσταση του α 128-133 προχώρησε στην κίνηση του α 360, και στην ενότητα αυτή έφτασε να μιλήσει με παρρησία προς τη μητέρα του και τους μνηστήρες. Γράψτε μία παράγραφο στο τετράδιό σας δικαιολογώντας την εξέλιξη αυτή του Τηλέμαχου») με εστίαση στην 4^η και την 5^η Ενότητα και διεύρυνση της οπτικής των μαθητών. Όσον αφορά τους στόχους που προτείνονται από το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο

Προγράμματος Σπουδών και το Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών για την Αρχαία Ελληνική Γραμματεία ([ΔΕΠΠΣ-ΑΠΣ](#)), διδάσκεται το θέμα της «Εξέλιξης - Μεταβολής» που καταλήγει σε «Σύγκρουση» (Τηλέμαχος, Μνηστήρες) και, σε δεύτερο επίπεδο, στοιχεία πολιτισμού και τεχνικής.

Είναι, επίσης, σαφής η σύνδεση με τη Νεοελληνική Γλώσσα, καθώς οι μαθητές εξοικειώνονται με διάφορα κειμενικά είδη (παρουσιάσεις, σενάρια, ημερολόγια, παραγράφους). Τέλος, τα μαθήματα της Θεατρολογίας και της Κοινωνικής και Πολιτικής Οργάνωσης στην Αρχαία Ελλάδα εμπλέκονται σε συγκεκριμένα σημεία του σεναρίου (η Θεατρολογία ή η Θεατρική Αγωγή στο τελικό προϊόν και η Κοινωνική και Πολιτική Οργάνωση στην Αρχαία Ελλάδα σε σχέση με την ομάδα των πολιτικών στη Β΄ Φάση).

Αξιοποίηση των ΤΠΕ

Οι ΤΠΕ στο συγκεκριμένο σενάριο αξιοποιούνται προς την κατεύθυνση της συνεργατικής μάθησης και για αυτόν τον λόγο προτείνονται, καταρχάς, ως μέσο τα έγγραφα Google, τα οποία επιτρέπουν από κοινού επεξεργασία και συν-διαμόρφωση. Επειδή, όμως, ενδέχεται να υπάρχουν προβλήματα με τον φυλλομετρητή (Browser) ή το διαδίκτυο, προτείνεται εναλλακτικά η αξιοποίηση του Word, λογισμικού που επίσης δίνει δυνατότητες *Παρακολούθησης αλλαγών* και *Εισαγωγής σχολίων*. Ωστόσο, δεν παρέχει την πιο άμεση συνεργατική δυνατότητα που υφίσταται στα έγγραφα Google. Επίσης, στο σενάριο οι μαθητές αναζητούν και αναγιγνώσκουν - αναγνωρίζουν οπτικό υλικό που συλλέγουν από το διαδίκτυο, δυνατότητα που δεν τους παρέχει η παραδοσιακή διδασκαλία. Ασκούνται σε κριτική επιλογή της πληροφορίας (έρευνα σε πολλές πηγές, διασταύρωση). Τέλος, οικοδομούν τη γνώση με αυτενέργεια, δημιουργούν κείμενα μονοτροπικά και πολυτροπικά (παρουσιάσεις, σενάρια, παραγράφους, βίντεο, ημερολόγια) και συνειδητοποιούν τη «ρευστότητα» του ψηφιακού κειμένου (αλλαγές, απόδοση διαφορετικών ζητουμένων με διαφορετικό χρώμα).

Κείμενα

Κείμενα σχολικών εγχειριδίων

Αρχαία Ιστορία Α΄ Γυμνασίου: [Κεφ. Γ: Οι Μεταβατικοί Χρόνοι](#)

Ομηρικά Έπη: «Οδύσσεια» Α΄ Γυμνασίου:

-2^η Ενότητα: [α 26-108](#)

-3^η Ενότητα: [α 109-173](#)

-4^η Ενότητα: [α 174-360](#)

-5^η Ενότητα: [α 361-497](#)

Υποστηρικτικό/εκπαιδευτικό υλικό

Ιστοσελίδες

[Αφηγηματικές τεχνικές στα ομηρικά έπη: προοικονομία, ειρωνεία](#) [πηγή: «Ελληνικός Πολιτισμός» - Ιστοχώρος του Γ. Παπαθανασίου - Πανελλήνιο Σχολικό Δίκτυο]

[Beazley Archive](#) [The Classical Art Research Center and the Beazley Archive]

[Ελληνικά Βικιφθέγματα](#) [Διαδικτυακή Επιτομή Ρήσεων και Αποφθεγμάτων]

[Ελληνική Ιστορία στο Διαδίκτυο](#) [πηγή: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού]

[Ελληνικό Βικιλεξικό](#) [Ελεύθερο Διαδικτυακό Λεξικό]

Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα [Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας]: [ηλεκτρονικά λεξικά](#)

[Theatroedu](#) [Πανελλήνιο Δίκτυο για το Θέατρο στην Εκπαίδευση]

[T-Short](#) [Αστική μη κερδοσκοπική Εταιρεία Παραγωγής Ταινιών Μικρού Μήκους]

Διδακτική πορεία/στάδια/φάσεις

Η διδασκαλία έχει ως στόχο την αποτύπωση και την ερμηνεία της αλλαγής στη στάση και τη συμπεριφορά του Τηλέμαχου μετά την εμφάνιση της θεάς Αθηνάς στην αραμωδία της «Οδύσσειας». Οι μαθητές έχουν ήδη λογαριασμούς το Gmail.

Αξιοποιείται το σχολικό βιβλίο μέσω μεταφοράς των διδασκόμενων ενοτήτων σε GoogleDoc ή σε ένα έγγραφο Word από τον διδάσκοντα, το οποίο είναι διαθέσιμο σε όλες τις ομάδες. Ο διδάσκων έχει ήδη προβεί σε μια πρώτη ανάγνωση και στοιχειώδη επεξεργασία (βασικές έννοιες, γλωσσική εξομάλυνση, εντοπισμός θεματικών κέντρων) πριν από τη διδασκαλία με ΤΠΕ.

Α΄ Φάση

1 διδακτική ώρα στο σχολικό εργαστήριο σε ομάδες των δύο έως τεσσάρων μαθητών:

Ο διδάσκων επιχειρεί να εστιάσει το ενδιαφέρον των μαθητών στη δύσκολη κατάσταση που αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος. Η ερώτηση αφόρμησης αποσκοπεί σε πιο στοχευμένη εργασία αλλά και σε ενδεχόμενη αξιοποίηση του βιοματικού στοιχείου. Ερωτώνται, λοιπόν, οι μαθητές: *ποιο είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος και σε τι κατάσταση τον έχει φέρει; Έχετε αντιμετωπίσει κάτι παρόμοιο, έχετε βρεθεί ποτέ σε τέτοια θέση που να σας είναι εξαιρετικά δύσκολο να αντιδράσετε; Πώς αντιδράσατε; Σας άλλαξε αυτή η εμπειρία;* Μετά τη σχετική συζήτηση, οι μαθητές εργάζονται με [κοινό Φύλλο Εργασίας](#) χωρισμένοι σε ομάδες των δύο έως τεσσάρων ατόμων με κριτήριο την επιλογή τους αλλά και την ψηφιακή ευχέρεια, αναζητώντας οπτικό υλικό για τον Τηλέμαχο, την Πηνελόπη και τους μνηστήρες, αρχικά στο [Beazley Archive](#) και έπειτα ελεύθερα στο διαδίκτυο. Το οπτικό υλικό αποθηκεύεται, καθώς θα αξιοποιηθεί στην επόμενη φάση.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η συμμετοχή των μαθητών στη συζήτηση και η εύρεση τουλάχιστον πέντε χαρακτηριστικών εικόνων για κάθε ζητούμενο.

Β΄ Φάση

2-3 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο και σε διαφορετικές ομάδες των δύο έως τεσσάρων μαθητών:

Οι μαθητές εργάζονται με διαφορετικά Φύλλα Εργασίας σε ομάδες των δύο έως τεσσάρων μαθητών με κριτήριο την επιλογή θέματος από τους ίδιους αλλά και την ψηφιακή ευχέρεια (ένας σε κάθε ομάδα πρέπει να είναι σε θέση να χειρίζεται γρήγορα και αποτελεσματικά τα λογισμικά γραφείου και τα GoogleDocs).

Οι Συγγραφείς: Ασχολούνται με την τάξη, τη σειρά του κειμένου και συγκεκριμένα με τις προλήψεις και τις προοικονομίες. Η 4^η και η 5^η Ενότητα της «Οδύσσειας» (όπως και η 3^η που προηγήθηκε) αποτελούν εκπληρώσεις του σχεδίου της Αθηνάς στη 2^η Ενότητα (συμβούλιο των θεών), ενώ και οι ίδιες επιταχύνουν τη δράση μέσω των προλήψεων. Οι μαθητές καλούνται να εντοπίσουν τα σχετικά σημεία, να επιβεβαιώσουν αυτά που θα γίνουν στη συνέχεια με βάση το οπτικό υλικό που έχουν συγκεντρώσει, αλλά και να κάνουν έρευνα στο διαδίκτυο. Ακολουθώντας, εντοπίζουν τις ειρωνείες του αποσπάσματος, τις οποίες διδάσκονται στο σημείο αυτό για πρώτη φορά. Χρωματίζουν στο κείμενο με διαφορετικό χρώμα τις προλήψεις και τις ειρωνείες, και δημιουργούν παρουσιάσεις - εικονογραφημένες ιστορίες σχετικά με τον Τηλέμαχο, την Πηνελόπη και τους μνηστήρες με βάση το οπτικό υλικό που είχαν συγκεντρώσει: η οδηγία είναι να επιλέξουν μόνοι τους τη σειρά της αφήγησης και να δικαιολογήσουν τις επιλογές τους, λειτουργώντας με αυτόν τον τρόπο ως «συγγραφείς» που δεν είναι υποχρεωμένοι να ακολουθήσουν γραμμικά και χρονικά τα γεγονότα, αλλά επιλέγουν με τα δικά τους κριτήρια την αρχή, τη μέση και το τέλος της δικής τους «ιστορίας».

Αξιολόγηση

Αξιολογείται ο εντοπισμός των προλήψεων και των ειρωνειών και η δημιουργία - δικαιολόγηση όσων ζητούνται σχετικά με την εικονογραφημένη ιστορία, η ουσιαστική, δηλαδή, αξιοποίηση του ομηρικού κειμένου και του σχετικού οπτικού υλικού.

Οι πολιτικοί: ερευνούν το κοινωνικό και κυρίως πολιτικό υπόβαθρο της κατάστασης στην Ιθάκη τη δεδομένη χρονική στιγμή. Αναζητούν πληροφορίες στο σχολικό βιβλίο

της [Αρχαίας Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου](#), όπου γίνεται σχετική αναφορά, και στην ιστοσελίδα της [Ελληνικής Ιστορίας στο Διαδίκτυο](#) του Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού. Στόχος είναι να αντιληφθούν ότι κατά τη δεδομένη χρονική περίοδο υπήρχαν μεγάλες πολιτικές ανακατατάξεις στον ελλαδικό χώρο, με κυριότερη την παρακμή του θεσμού της βασιλείας και την ανάδειξη των ευγενών. Αξιοποιούν στίχους, πληροφορίες και το οπτικό υλικό της προηγούμενης φάσης, προκειμένου να δημιουργήσουν μια παρουσίαση - ανάλυση της πολιτικής κατάστασης στην Ιθάκη.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η επιλογή της κατάλληλης πληροφορίας και ο συσχετισμός πληροφορίας, στίχων και οπτικού υλικού κατά τη δημιουργία της παρουσίασης.

Οι Ψυχολόγοι: η ομάδα των Ψυχολόγων λειτουργεί κυρίως με βάση το κείμενο. Εντοπίζει και χρωματίζει στίχους που σχετίζονται με την ψυχολογική κατάσταση του Τηλέμαχου πριν από την επέμβαση της Αθηνάς και μετά από αυτήν. Επιχειρεί να στοιχειοθετήσει τις αλλαγές αυτές και με βάση το οπτικό υλικό που εντοπίστηκε στην προηγούμενη φάση. Καταλήγει σε μια υποθετική συνεδρία, στην οποία ο Τηλέμαχος απαντά σε ερωτήσεις σχετικά με το πώς αισθάνεται σε αυτή τη φάση της ζωής του με δεδομένα όσα συμβαίνουν γύρω του, όσα αγνοεί και πόσα μαθαίνει μετά την εμφάνιση της Αθηνάς. Έτσι, οι μαθητές δημιουργούν το «ψυχολογικό προφίλ» του Τηλέμαχου και ιχνηλατούν την πορεία του προς την ενηλικίωση.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται ο εντοπισμός των χαρακτηριστικότερων σημείων που αποδίδουν την ψυχοσύνθεση του Τηλέμαχου σε αυτές τις ενότητες και η αποτελεσματική σύνθεση του «ψυχολογικού προφίλ» του Τηλέμαχου, μέσω της επιλογής κατάλληλων ερωτήσεων από τους μαθητές.

Οι Ηθογράφοι: η ομάδα των Ηθογράφων επιχειρεί να ερμηνεύσει τη συμπεριφορά του Τηλέμαχου, της Πηνελόπης και των μνηστήρων μέσα στο υπάρχον πλαίσιο ηθών

και θεσμών. Οι μαθητές καθοδηγούνται να ερευνήσουν σε σχέση με συγκεκριμένους θεσμούς και αντιλήψεις (καθώς ορισμένους από αυτούς δεν τους έχουν διδαχτεί στα προηγούμενα), προκειμένου να ηθογραφήσουν πιο «αντικειμενικά» με βάση την εποχή τα βασικά πρόσωπα των δύο ενοτήτων. Έτσι, ερευνούν για την απονομή δικαιοσύνης, τη θέση της γυναίκας, την υστεροφημία και το ηρωικό ιδεώδες και, βεβαίως, για το τυπικό της φιλοξενίας. Σε συνδυασμό με το οπτικό υλικό της προηγούμενης φάσης, είναι δυνατόν να καταλήξουν σε μια αποτελεσματική και ουσιαστική ηθογράφηση.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η έρευνα επί των όρων και ο εντοπισμός των σχετικών χωρίων εντός των ενοτήτων. Ακολουθώντας, η αποτελεσματικότητα της ηθογράφησης των προσώπων με βάση όλο το υλικό που έχουν οι μαθητές στη διάθεσή τους, αλλά και η αποτελεσματικότητα της ίδιας της σύνταξης παραγράφου.

Στη συνέχεια, οι μαθητές σε **κοινή δραστηριότητα** και σε διαφορετικές ομάδες, εφόσον το επιθυμούν, ερευνούν την αλλαγή στη στάση του Τηλέμαχου από την οπτική γωνία της Πηνελόπης και των μνηστήρων. Γράφουν το ημερολόγιο της Πηνελόπης και το ημερολόγιο του Αντίνοου ή του Ευρύμαχου. Με αυτόν τον τρόπο, διευρύνεται ο ορίζοντας των μαθητών σε σχέση με την κατανόηση του ομηρικού κειμένου αλλά και διδάσκεται η οπτική γωνία στην αφήγηση.

Αξιολόγηση

Αξιολογείται η πραγματική «κατάδυση» στον ρόλο της Πηνελόπης και στον ακόμη πιο δύσκολο ρόλο των μνηστήρων, αλλά και η αποτελεσματικότητα ως προς το κειμενικό είδος του ημερολογίου, το οποίο οι μαθητές έχουν ήδη διδαχτεί στο μάθημα της Νεοελληνικής Γλώσσας.

Γ' Φάση

3 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο με αναδιάταξη ομάδων, οι οποίες περιλαμβάνουν ένα μέλος από κάθε ομάδα της προηγούμενης φάσης:

Οι μαθητές καλούνται να κάνουν την τελική τους εκτίμηση σε σχέση με την αλλαγή του Τηλέμαχου, λαμβάνοντας υπόψη πολιτικά και ψυχολογικά κίνητρα, τα υπάρχοντα ήθη και θεσμούς, όσα έμαθε ο Τηλέμαχος από την Αθηνά και το πώς τον βλέπουν η Πηνελόπη και οι μνηστήρες. Προσπαθούν να μπου στη θέση του Τηλέμαχου, έχοντας στο μυαλό και κάποιες δικές τους δυσάρεστες εμπειρίες που ενδεχομένως τους βοήθησαν να ωριμάσουν. Οι μαθητές καλούνται, αφού εξοικειωθούν με το κειμενικό είδος του σεναρίου, να δημιουργήσουν δικό τους σενάριο και να «παίξουν» τις δύο σκηνές, με σκοπό να συγκρίνουν τα βίντεο και να παρουσιάσουν στην ολομέλεια τα συμπεράσματά τους σχετικά με την αλλαγή του Τηλέμαχου.

Αξιολόγηση

Οι μαθητές δεν αξιολογούνται ούτε ως σεναριογράφοι ούτε ως ηθοποιοί: στόχος είναι η σύνθεση των προηγούμενων, και με βάση αυτό το κριτήριο και τις δεξιότητες σύγκρισης που αναμένεται να αναπτυχθούν περαιτέρω, θα γίνει και η αξιολόγηση των προσπαθειών των μαθητών.

ΣΤ. ΦΥΛΛΟ/Α ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Ερώτηση αφορμής: ποιο είναι το πρόβλημα που αντιμετωπίζει ο Τηλέμαχος και σε τι κατάσταση τον έχει φέρει; Έχετε αντιμετωπίσει κάτι παρόμοιο, έχετε βρεθεί ποτέ σε τέτοια θέση που να σας είναι εξαιρετικά δύσκολο να αντιδράσετε; Πώς αντιδράσατε; Σας άλλαξε αυτή η εμπειρία;

Α' Φάση

Ομάδες των δύο έως τεσσάρων μαθητών στο σχολικό εργαστήριο:

Κοινό Φύλλο Εργασίας

1 ώρα

- Να εντοπίσετε έργα τέχνης που απεικονίζουν τον Τηλέμαχο, την Πηνελόπη και τους μνηστήρες από την αρχαιότητα έως σήμερα. Μπορείτε να ξεκινήσετε την αναζήτησή σας από το [Beazley Archive](#) (με όρους αναζήτησης “Telemachus”, “Penelope”, “Suitors” να επικεντρωθείτε στην Gems Database και στην Pottery Database) και να επεκταθείτε σε ελεύθερη αναζήτηση στο διαδίκτυο. Εφόσον σας δυσκολεύει η χρήση της αγγλικής γλώσσας μπορείτε να αξιοποιήσετε το Google Translate.
- Να αποθηκεύσετε το υλικό σας σε τρεις ξεχωριστούς φακέλους στην επιφάνεια εργασίας.

Β' Φάση

Με ελεύθερη επιλογή θέματος - ομάδες των δύο έως τεσσάρων μαθητών στο σχολικό εργαστήριο:

2 ώρες

ΟΙ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

- Η εμφάνιση της Αθηνάς και οι ενέργειές της στην 4^η Ενότητα αποτελούν εκπλήρωση πρόληψης της 2^{ης} Ενότητας, την οποία μπορείτε να εντοπίσετε [εδώ](#).
- Η Αθηνά στο συγκεκριμένο σημείο της δράσης επεμβαίνει δυναμικά. Να εντοπίσετε τους στίχους του κειμένου στους οποίους προλέγεται η συνέχεια. Να τους χρωματίσετε με κίτρινο χρώμα στο GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
- Μπορείτε να επιβεβαιώσετε ότι οι στίχοι αυτοί συνιστούν πρόληψη ή έστω [προοικονομία](#) με βάση το οπτικό σας υλικό και την έρευνα στο διαδίκτυο για τη συνέχεια της ιστορίας; Να περιγράψετε τι συμβαίνει στις εικόνες που επιλέξατε να αξιοποιήσετε.
- Υπάρχουν σημεία στο κείμενο στα οποία κάποιος από τους ήρωες δε γνωρίζει τι συμβαίνει; Να τα χρωματίσετε με κόκκινο χρώμα στο GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε ένα έγγραφο Word με τον ίδιο τρόπο. Οι προλήψεις και οι προοικονομίες βοηθούν τους ήρωες που αγνοούν την αλήθεια να αντιληφθούν τι τελικά συμβαίνει ή παραμένουν γνώστες της αλήθειας ο ακροατής/αναγνώστης και φυσικά...οι θεοί; Για αυτή την τεχνική του έπους (παιχνίδι ανάμεσα στην άγνοια και τη γνώση), μπορείτε να συμβουλευτείτε το λήμμα [«ειρωνεία»](#).
- Να δημιουργήσετε μια εικονογραφημένη ιστορία με βάση τους παραπάνω στίχους και το οπτικό υλικό (για μνηστήρες, Πηνελόπη, Τηλέμαχος) σε μια παρουσίαση. Να κατατάξετε τις διαφάνειες με σειρά που εσείς επιλέγετε. Να

δικαιολογήσετε την επιλογή της σειράς αφήγησης στην ίδια παρουσίαση. Μπορείτε να αξιοποιήσετε είτε την παρουσίαση των εγγράφων Google είτε το PowerPoint.

- Να μοιραστείτε το υλικό σας με τις υπόλοιπες ομάδες μέσω GoogleDocs.

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ

- Να εντοπίσετε στίχους του κειμένου που εκφράζουν τη σύνθετη πολιτική κατάσταση στην οποία είχε περιέλθει η Ιθάκη στα χρόνια της απουσίας του Οδυσσέα. Να τους χρωματίσετε με πράσινο χρώμα στο GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
- Να συσχετίσετε με όσα γνωρίζετε από την ιστορία σας. Μπείτε στο [σχετικό κεφάλαιο](#). Να διασταυρώσετε τα γεγονότα και στην ιστοσελίδα του [Ιδρύματος Μείζονος Ελληνισμού](#) (στη Γεωμετρική Περίοδο και κυρίως στον τομέα της Πολιτικής οργάνωσης).
- Να δημιουργήσετε μια παρουσίαση - ανάλυση σε έγγραφο Google για την πολιτική κατάσταση στην Ιθάκη στο αφηγηματικό παρόν της «Οδύσσειας» αξιοποιώντας ιστορικά στοιχεία, οπτικό υλικό από την προηγούμενη φάση (για την Πηνελόπη, τους μνηστήρες, τον Τηλέμαχο) και σχετικούς στίχους του κείμενου. (Οδηγία: να αξιοποιήσετε όλα τα σχόλια των μελών της ομάδας εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες *Insert Comment* και *Revision History* του GoogleDoc). Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
- Να μοιραστείτε το υλικό σας με τις υπόλοιπες ομάδες μέσω GoogleDocs.

ΟΙ ΨΥΧΟΛΟΓΟΙ

- Να εντοπίσετε στίχους του κειμένου που περιγράφουν τη συναισθηματική κατάσταση και τη συμπεριφορά του Τηλέμαχου πριν από την επέμβαση της Αθηνάς. Να εστιάσετε α) στη σχέση του με τη μητέρα του β) στην εικόνα που έχει σχηματίσει για τον πατέρα του γ) την άποψή του για τους μνηστήρες. Να χρωματίσετε με μπλε χρώμα τους στίχους στο GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
- Να επαναλάβετε για τους στίχους μετά την επέμβαση της Αθηνάς (με πορτοκαλί χρώμα αυτή τη φορά).
- Τι παρατηρείτε; Είναι δυνατόν η αλλαγή στη συμπεριφορά του Τηλέμαχου να γίνει αντιληπτή μέσω των αναπαραστάσεων στο οπτικό υλικό που συγκεντρώσατε στην προηγούμενη φάση και πέρα από το τέλος της 5^{ης} Ενότητας;
- Να υποθέσετε ότι είστε ο ψυχαναλυτής του Τηλέμαχου. Τι ερωτήσεις θα του κάνατε σε μια υποθετική συνεδρία για αυτή τη φάση της ζωής του; Τι θα απαντούσε υποθετικά εκείνος; Να καταγράψετε τον διάλογο στο παραπάνω GoogleDoc. (Οδηγία: να αξιοποιήσετε όλα τα σχόλια των μελών της ομάδας εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες *Insert Comment* και *Revision History* του GoogleDoc). Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word και τα εργαλεία της *Παρακολούθησης αλλαγών* και *Εισαγωγής σχολίου*.
- Να μοιραστείτε το υλικό σας με τις υπόλοιπες ομάδες μέσω GoogleDocs.

ΟΙ ΗΘΟΓΡΑΦΟΙ

- Να εντοπίσετε σημεία του κειμένου στα οποία υπάρχουν θεσμοί και αντιλήψεις της «Οδύσσειας» και να τα χρωματίσετε με καφέ χρώμα στο GoogleDoc. Να εστιάσετε την προσοχή σας στην απονομή δικαιοσύνης, τη θέση της γυναίκας, την αντίληψη για τον ηρωισμό, τη φιλοξενία, και να ερευνήσετε στο διαδίκτυο, στο [Βικιλεξικό](#), στα [Βικιφθέγματα](#) και στην [Πύλη για την Ελληνική Γλώσσα](#) το περιεχόμενο των όρων «υστεροφημία», «προίκα», «αυτοδικία», «φιλοξενία» και την επιβίωσή τους έως σήμερα. Να εντοπίσετε στοιχεία του «τυπικού» της φιλοξενίας στα Παράλληλα κείμενα της [3^{ης} Ενότητας](#). Να εντάξετε το υλικό σας με υπερσυνδέσεις σε κατάλληλα σημεία του GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
- Να χαρακτηρίσετε στο ίδιο GoogleDoc -με βάση τη συμπεριφορά και τα κίνητρά τους στο παραπάνω πλαίσιο θεσμών και αντιλήψεων και σε τρεις παραγράφους- τον Τηλέμαχο, την Πηνελόπη, τους μνηστήρες. Να αξιοποιήσετε και το οπτικό υλικό που έχετε συγκεντρώσει στην προηγούμενη φάση σε σημεία που θεωρείτε εσείς κατάλληλα σε σχέση με την ηθογράφιση (Οδηγία: να αξιοποιήσετε όλα τα σχόλια των μελών της ομάδας εκμεταλλευόμενοι τις δυνατότητες *Insert Comment* και *Revision History* του GoogleDoc). Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word και τα εργαλεία της *Παρακολούθησης αλλαγών* και *Εισαγωγής σχολίου*.
- Να μοιραστείτε το υλικό σας με τις υπόλοιπες ομάδες μέσω GoogleDocs.

Κοινή δραστηριότητα

1 διδακτική ώρα στο σχολικό εργαστήριο - οι ομάδες αναδιατάσσονται με ελεύθερη επιλογή:

«Ο Τηλέμαχος μέσα από τα μάτια των άλλων»

- Πώς βλέπουν την αλλαγή στη συμπεριφορά του Τηλέμαχου α) η Πηνελόπη β) οι μνηστήρες; Να εντοπίσετε σχετικούς στίχους από την 5^η Ενότητα και να τους καταγράψετε σε έγγραφο Google ή Word.
- Να μπειτε στη θέση της Πηνελόπης και να καταγράψετε τις σκέψεις της σε αυτή τη φάση στο «προσωπικό της ημερολόγιο».
- Να μπειτε στη θέση των μνηστήρων και να καταγράψετε τις σκέψεις τους σε αυτή τη φάση στα «προσωπικά ημερολόγια» του Αντίνοου και του Ευρύμαχου.

Γ' Φάση

3 διδακτικές ώρες στο σχολικό εργαστήριο με αναδιάταξη ομάδων:

Κάθε ομάδα αναλαμβάνει να ερευνήσει την αλλαγή στη στάση του Τηλέμαχου, όπως την αποδίδει ο Όμηρος

- Πολιτικά
 - Ψυχολογικά
 - Με βάση τις κρατούσες αντιλήψεις
 - Με βάση όσα ο Τηλέμαχος γνωρίζει ή υπονοιάζεται ότι θα συμβούν μετά την παρέμβαση της Αθηνάς
 - Μέσα από τα μάτια της Πηνελόπης και των μνηστήρων.
- Μπείτε στη θέση του Τηλέμαχου. Ποιος/ποιοι από τους παραπάνω παράγοντες θα σας επηρέαζε περισσότερο, ώστε να αλλάξετε τη στάση σας σε σχέση με το πρόβλημα; Να καταγράψετε τις σκέψεις σας με μορφή παραγράφου που αναπτύσσεται με αιτιολόγηση σε ένα GoogleDoc. Εναλλακτικά, μπορείτε να αξιοποιήσετε το Word.
 - Να σκεφτείτε μια σχετική/ανάλογη δική σας εμπειρία που σας έκανε να αισθανθείτε ότι είστε σε αδιέξοδο, και πώς φτάσατε στη λύση.
 - Αξιοποιώντας τα παραπάνω και με βάση το κείμενο αλλά και δικές σας σχετικές εμπειρίες να γράψετε ένα «σενάριο». Σε περίπτωση που δεν είστε όσο εξοικειωμένοι θα επιθυμούσατε με το κειμενικό είδος του σεναρίου, μπορείτε να βρείτε υλικό [εδώ](#) και [εδώ](#) (→ ενότητα: *Χρήσιμο υλικό*). Μπορείτε να εντάξετε το σενάριο στο παραπάνω GoogleDoc ή σε έγγραφο Word.
 - Να «παίξετε» και να βιντεοσκοπήσετε και τις δύο σκηνές (συνομιλία με την Αθηνά - συνομιλία με την Πηνελόπη και τους μνηστήρες). Να συγκρίνετε τα βίντεο με άξονα την «αλλαγή» του Τηλέμαχου. Να παρουσιάσετε τα συμπεράσματά σας στους συμμαθητές σας με πρόγραμμα προβολής διαφανειών.

Ζ. ΑΛΛΕΣ ΕΚΔΟΧΕΣ

Το σενάριο θα ήταν δυνατόν να επεκταθεί και σε Project ή Πολιτιστικό πρόγραμμα με πολύ μεγαλύτερη διάρκεια και στόχο τη διερεύνηση της προσωπικότητας και του ρόλου του Τηλέμαχου σε όλη την «Οδύσσεια». Σε αυτή την περίπτωση, η έρευνα θα μπορούσε να γίνει με μεταφορά όλης της «Οδύσσειας» σε ένα GoogleDoc και αξιοποίηση της *Έυρεσης*. Είναι άλλωστε χαρακτηριστικό ότι σε μεγάλο μέρος της «Οδύσσειας» (στην «Τηλεμάχεια») ο Τηλέμαχος πρωταγωνιστεί, αλλά και αργότερα συμμετέχει σε πολλές χαρακτηριστικές σκηνές του έργου. Δε θα έπρεπε, λοιπόν, σε καμία περίπτωση να θεωρείται δευτεραγωνιστής αλλά πρωταγωνιστής της «Οδύσσειας», και ένα τέτοιο Project θα αναδείκνυε αυτή τη διάσταση.

Η. ΚΡΙΤΙΚΗ

Υπάρχει πιθανότητα, αν οι μαθητές δεν είναι εξοικειωμένοι με τα έγγραφα Google ή υπάρχει πρόβλημα με το διαδίκτυο, να μην είναι δυνατή η αξιοποίηση των συνεργατικών εγγράφων Google. Γι' αυτό, προτείνεται εναλλακτικά η χρήση του MSWord. Αναλόγως προς τις ψηφιακές δυνατότητες των μαθητών και τον χρόνο που είναι δυνατόν να διατεθεί, μπορεί να γίνει επιλογή ανάμεσα στις δραστηριότητες της Γ' Φάσης, για παράδειγμα να παραλείψει κανείς τη σύνταξη παραγράφου και να προχωρήσει κατευθείαν στη σύνταξη του σεναρίου και τη δραματοποίηση.

Θ. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Cope, B. & M. Kalantzis (eds). 2000. *Multiliteracies. Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge.

Κομνηνού - Κακριδή, Ο. 1998 [1969]. *Σχέδιο και τεχνική της «Οδύσσειας»*. Αθήνα: Βιβλιοπωλείον της «Εστίας».

Κουτσογιάννης, Δ. 2012. «Ο ρόμβος της γλωσσικής εκπαίδευσης». Στο *Μελέτες για την ελληνική γλώσσα. Πρακτικά της 32^{ης} Συνάντησης του Τομέα Γλωσσολογίας Α.Π.Θ.* Θεσσαλονίκη: ΙΝΣ (Ιδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη), 208-222.

http://ins.web.auth.gr/images/MEG_PLIRI/MEG_32_208_222.pdf

Kress, G. 2000. «Σχεδιασμός του γλωσσικού προγράμματος με βάση το μέλλον», *Γλωσσικός Υπολογιστής* 2, 111-124.

<http://www.komvos.edu.gr/periodiko/periodiko2nd/glossika/kress/index.htm>

Kress, G. & T. van Leeuwen. 2001. *Multimodal Discourse. The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold.

Μαρωνίτης, Δ. Ν. 1991 [1978]. *Αναζήτηση και Νόστος του Οδυσσέα. Η διαλεκτική της «Οδύσσειας»*. Αθήνα: Κέδρος.

Ρεγκάκος, Α. 2002. «Η αφηγηματική λειτουργία της *Τηλεμάχειας*», *Φιλολογική* 78, 10-15. Αθήνα.